

N:o 7.

Ank. till Riksd. kansli den 28 febr. 1890, kl. 11 f. m.

*Andra Kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande n:o 2,
i anledning af väckt motion angående skrifvelse till Kongl.
Maj:t med begäran om tillägg till 15 § i gällande
folkskolestadga.*

Uti en till utskottet hänvisad motion, n:o 53, har herr *And. Svenson* i Bossgården föreslagit, att »Riksdagen måtte hos Kongl. Maj:t anhålla, att till 2 mom. af 15 § i Kongl. Maj:ts förnyade nådiga stadga angående folkundervisningen i riket, gifven Stockholms slott den 20 januari 1882, måtte göras följande tillägg: så vida ej skoloråd och församlingar i samråd med inspektören finna det fördelaktigare att anordna undervisningen som förmiddagsläsning, i hvilket fall skolarbetet ej må utsträckas i småskola öfver 4 och i folkskola öfver 5 timmar dagligen, samt, med iakttagande i öfrigt af föreskrifna kortare afbrott mellan två på hvarandra följande lärotimmar, en ledighet af minst 20 minuter må lemnas efter de 2 eller 3 första lärotimmarne.»

Till stöd för detta förslag har motionären anfört:

»Att undervisningens anordnande i folkskolan såsom förmiddagsläsning ur flera synpunkter är att föredraga framför den hittills sedvanliga anordningen, är en mening, som vinner allt större utbredning. Detta är förhållandet, så vidt jag har mig bekant, på alla de ställen, der förmiddagsläsning blifvit försökt. En närmare undersökning af orsakerna härtill torde städse lägga i dagen, att denna anordning visat

sig vara särdeles väl egnad att undanrödja åtskilliga olägenheter, som äro förbundna med lästidens fördelning på för- och eftermiddag.

Bland dylika olägenheter torde några böra, om ock i största korthet, här angifvas. En sådan är oordentlig skolgång, oftast föranledd af föräldrarnes behof af barnens biträde i hemmet. Denna olägenhet har blifvit i väsentlig mån undanröjd i de skoldistrikt, der förmiddagsläsning införts, och derigenom har äfven ett af de största hindren för ett framgångsrikt skolarbete aflägsnats.

Den dåsigheit och förströddhet, som enligt många lärares samstämmiga vittnesbörd på ett i ögonen fallande sätt visar sig hos barnen under de på förmiddagsledigheten följande lärotimmarne och som gör skolarbetet under dessa timmar till nästan förspild möda, inställer sig icke, då undervisningen är ändamålsenligt anordnad som förmiddagsläsning. Denna omständighet förtjenar att beaktas af det alldeles särskilda skälet, att den synes utgöra en vederläggning af påståendet, att förmiddagsläsningen skulle vara hygieniskt skadlig i högre grad än för- och eftermiddagsläsningen.

Det icke sällan hörda klagomålet öfver att folkskolan gör barnen odugliga för det praktiska lifvet och lägger hinder i vägen för dem att hjälpa sina föräldrar med arbete och öfva sig deruti har tvifvels utan sin egentliga grund i den häfdvunna anordningen af den dagliga lästiden, i följd hvaraf barnen i allmänhet komma att under en ytterst betydelsefull utvecklingsperiod af 6 à 7 år dela sin tid emellan skolbänken och gatan eller landsvägen. Förmiddagsläsningen undanrödjer i regeln äfven denna olägenhet och de faror, den medför, genom att lemna barnet tillfälle att få vistas i hemmet den senare hälften af dagen. De praktiska anlagen och fallenheterna finna der merendels användning, och derigenom tillmötesgåås barnets naturliga verksamhetsbehof.

Man hör äfven ofta klagas öfver skolungdomens tilltagande sedliga förvildning, och det finnes de, som anse folkskolan bära skulden dertill. Utan att vidare inlåta mig på denna fråga, vill jag blott med hänsyn till det förevarande saksammanhanget nämna, att det synes mig, som om folkskolan endast på det sätt kan vara den skyldige, att hon genom en olämplig anordning af den dagliga lärotiden öppnar den största möjligheten för att de från undervisningen lediga timmarne skola komma att användas endast till lek eller, rättare sagdt, dagdrifveri. Det derunder förekommande fria och oöfvervakade sällskapslifvet emellan ett större antal barn af skilda åldrar torde vara allt utom främjande för goda seder. Det verkar efter hand i betänklig grad slappande

både på hemmets och skolans band. Äfven denna fara aflägsnas i betydande mån genom förmiddagsläsningen, som nödgar barnen att utan dröjsmål från skolan begifva sig hem och föranleder föräldrarne att i vida högre grad, än eljest är fallet, taga sig an barnen och bära en dryg del af ansvaret för deras uppfostran.

Att förmiddagsläsningen, förutsatt den lämpligt annordnas, äfven i hygieniskt afseende är fördelaktigare än för- och eftermiddagsläsningen, ej blott framgår af det redan omnämnda sakförhållandet, att — der båda anordningarne praktiserats — barnens hela skick och utseende burit vittnesbörd derom, utan äfven torde en närmare kännedom om de faktiska förhållanden, under hvilka skolarbetet i det ena och det andra fallet försiggår, till och med utan alla erfarenhetsbevis göra ett antagande i denna rigtning mer än sannolikt.»

Under förlidet års riksdag väcktes af samme motionär förslag i enahanda rigtning. I anledning af denna motion anförde utskottet, att om ock någon förändring af nu gällande bestämmelse, angående uppehåll mellan förmiddagens och eftermiddagens lärotimmar, i allmänhet icke kunde anses vara af behovet påkallad, torde dock orter finnas, der en anordning af undervisningen i den rigtning, motionären antydt, kunde vara mer ändamålsenlig än den nu lagstadgade. De skäl, motionären derfor anført, syntes också utskottet beaktansvärda. Med ett lämpligt afpassande af läroämnen samt iakttagande af det stadgade afbrottet mellan hvarje lärotimme torde den af motionären omförmälda ordningen för undervisningen icke medföra fara för barnens öfveranstängning. Derest läsningen fortginge utan det nämnda längre afbrottet, skulle äfven barnen på landet icke behöfva att under vintermånaderna vid gång mellan skolan och hemmet i mörkret tillryggalägga den ofta långa vägen. Äfvenledes blefve barnen med en dylik läsordning i tillfälle att under eftermiddagen bispringa med förefallande göromål i hemmen. Då sålunda åtskilliga fördelar kunde vara förenade med en på ifrågavarande sätt anordnad undervisningstid, men nu gällande stadganden, hvilka lemnade bestämd föreskrift om minst en timmes uppehåll mellan förmiddagens (d. v. s. tiden till klockan 12 på dagen) och eftermiddagens lärotimmar, lade hinder i vägen för en sådan anordning, ansåg utskottet lämpligt, att en dylik berättigad anordning af undervisningstiden kunde införas utan att, såsom nu måste ske, framställning derom hos Kongl. Maj:t i hvarje fall behöfde göras.

Motionen, af utskottet sålunda tillstyrkt, lyckades ock vinna Andra Kammarens bifall, hvarefter den i grundlagsenlig ordning af Första Kammarerna hänvisades till denna kammarens första tillfälliga utskott,

som i sak anslöt sig till den mening, som Andra Kammaren omfattat, men i formelt hänseende anmärkte uti det ifrågavarande skrifvelse-förslaget en oegentlighet, som utskottet ansåg påkalla rättelse, derest icke den begärda ändringen i 15 § af gällande folkskolestadga skulle komma i strid med 10 § i samma stadga. Härmed åsyftades, att den föreslagna bestämmelsen rörande den dagliga undervisningstidens fördelning skulle intagas i skolans reglemente efter att hafva varit understäld en högre myndighets pröfning och godkännande. Häremot har utskottet för sin del ingenting att erinra.

Beträffande åter den bestämmelse motionären föreslår, att, derest hans förslag i öfrigt vinner vederbörandes bifall, en ledighet af minst 20 minuter måtte lemnas efter de 2 eller 3 första lärotimmarne, finner utskottet vara allt för kort och böra utsträckas till åtminstone 30 minuter.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt får utskottet, som vidblifver de åsigter utskottet förut i denna sak uttalat, härmed vördsamt hemställa,

att Riksdagen ville besluta att i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes meddela sådana bestämmelser, att i skolor, der den dagliga undervisningstiden icke öfverstiger 5 timmar, denna tid må, der församlingen å kyrkostämma derom uttalat önskan, kunna, i den ordning 10 § af nu gällande folkskolestadga föreskrifver, ordnas så, att undervisningen tillåtes fortgå och avslutas utan något sådant afbrott af minst en timme, som nu finnes stadgadt mellan för- och eftermiddagsläsningen, dock under vilkor, att en ledighet af minst 30 minuter lemnas efter de 2 eller 3 första lärotimmarne.

Stockholm den 27 februari 1890.

På utskottets vägnar:

G. F. ÖSTBERG.

Reservation af herr *A. F. Liljeholm*.

Herr *E. Westin* har begärt att få antecknadt, att han icke deltagit i behandlingen af detta ärende.